

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ SANATSAL FAALİYETLERİ VE HACİBEYLER CAMİSİ ÖRNEĞİ

Çiğdem ÖNKOL ERTUNÇ*

Öz

Anadolu Türkmen Beyliklerinin Osmanoğulları'ndan sonra en uzun ömürlüsü olan Karamanoğulları Beyliği; Anadolu'da hüküm sürdükleri yerlerde, önemli sayıda ve oldukça güçlü mimari eserler bırakmıştır. Bıraktıkları mimari eserler Selçuklu sanatının bir devamı olarak görülse de zaman zaman Osmanlı ve Memlük tesirleri de hissedilmektedir. Karamanoğulları Beyliği dönemi eseri olan Hacıbeyler Câmii tezyinatı özellikle tek merkezli sadece taçkapıda yer alan ince taş süslemeciliği ile dikkati çekmektedir. Aynı döneme ait Arapzâde ve Dikbasan Câmiileriyle benzerliklerinin yanısıra son cemaat yeri olmayan câmiler arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Taçkapı, tezyînât, câmi, beylikler

THE ARTISTIC ACTIVITIES OF THE KARAMANOĞULLARI PRINCİPALİTY AND EXAMPLE OF HACİBEYLER MOSQUE

Abstract

Karamanoğulları Principality, which has the longest life span of the Anatolian Turkmen Principalities; They left a significant number of beautiful and beautiful architectural works in the places they ruled in Anatolia. The architectural works they left were seen as a continuation of Seljuk art, but the Ottoman and Mamluk influences were also felt from time to time. The work of Hacıbeyler Câmii, which is a work of Karamanoğulları Principality period, attracts attention with its fine stone ornamentation, which is located in a single center. In addition to the similarities with the Arapzade and the Dikbasan Mosque of the same period, they are among the mosques without the last congregation.

Keywords: Portal, decoration, mosque, principality

*Dr. Öğr. Üy. Necmettin Erbakan Üniversitesi, certunc@konya.edu.tr

Giriş

Karamanoğulları Beyliği zamanında Karaman'da inşa edilmiş olan Hacıbeyler Câmii Karaman'ın il merkezinde I. İstasyon Caddesi üzerinde, Aktekke (Mâder-i Mevlânâ) Câmîinin kuzeydoğusunda yer almaktadır(Konyalı, 1967:294, Dülgerler, 2006:34). Câmîiye Nizam Câmii ismi de verilmektedir(Diez, 1950:42). Câmîide Karaman yapıları ve mimarisi için nimet sayılan Karaman'a bağlı Kurtderesi köyünden çıkarılan muntazam kesilmiş ak por taşı kullanılmıştır(Tanman, 2002:460).

Caminin dış cephesinde tümüyle kesme taş malzeme kullanılmıştır. İç kısımda destekler ve kemerler de kesme taş olup kemer gergilerinde ahşap malzeme kullanıldığı görülmektedir. Mihrap duvarına paralel üç sahına bölünmüş Kûfe tipi câmilerdendir(Dülgerler, 2006:35, Öney, 1989:8). Câmii 1903 yılında, yol çalışmaları sebebiyle yıktırılarak taçkapısı ile bazı kısımları ve mihrabı sökülerek daha küçük olarak şimdiki bulunduğu yere tekrar yaptırılmıştır(Konyalı, 1967:297, Diez, 1950:42). Daha sonra 1951 yılında onarılan yapı bir dönem Karaman İl Halk Kütüphanesi olarak kullanılmıştır. Yapı düz dam şeklinde örtülüdür. Giriş kapısının iki yanında sahnalara açılan birer pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde, her sahına birer pencere, kuzey ve güney cephelerde ise beş pencere bulunmaktadır. Gönül Öney Beylikler Devri Sanatı XIV.- XV. Yüzyıl (1300-1453) kitabında Karaman, Arapzâde ve Dikbasan Câmîileriyle(14. yüzyıl) birlikte Hacıbeyler Câmîinin son cemaat yeri olmayan yapılar olarak dikkati çektiğinden bahsetmektedir(Öney, 1989:8).

Hacıbeyler Câmii tezyinatı bakımından incelendiğinde yapının taçkapısı dışında süsleme görülmez. Bütünüyle kesme taştan inşa edilen taçkapı günümüze orijinal haliyle ulaşmıştır. Taş üzerine işlenmiş rûmî ve hataî grubu motiflerden oluşan bir desene sahip olan Hacıbeyler Câmii üslûp ve tezyinatı bakımından Karaman'da inşa edilmiş olan Dikbasan ve Arapzâde câmîileri ile benzerlik göstermektedir(Diez, 1950:42).

Karamanoğulları Beyliği Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri

Karamanoğulları 1256 ile 1483 yılları arasında hüküm sürmüş kudretli bir Türkmen Beyliğidir(Aslanapa, 1989:204). Orta Anadolu'nun güneyine yerleşmiş olup kökenleri, Anadolu'ya nasıl ve hangi yoldan geldikleri konusunda birbirinden farklı bilgiler bulunmaktadır(Dülgerler, 2006:5). Selçuklu ve Osmanlı devleti ile iç içe geçen siyasî hayatı sebebiyle Karamanoğulları sanatında üslûp bakımından Selçuklu geleneğinin yanı sıra Osmanlı, Gotik, Memlük üsluplarının da etkileri görülmektedir(Öden, 2002:761, Tanman, 2002:460). Bu nedenle Karamanoğulları dönemi sanat açısından özellikle tezyinat anlamında zengindir.

13 ve 15. yüzyıllar arasında Anadolu'da gerçekleşen karmaşık politik hadiselerin, kültürel ve sosyal gelişmelerin içerisinde yer alan Karamanoğulları Beyliği döneminde çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetler yapılmıştır. Söz gelimi Karamanoğlu Mehmet Bey döneminde Türkçe'nin resmi dil ilan edilmesi örnek gösterilebilir. Her ne kadar bu dönemde Türkçe tek resmi dil ilan edilmişse de zamanla Farsça resmi dil olmuştur(Sümer, 2001:459). 1361 senesinde tahta geçen Alaeddin Bey, Karamanoğulları Döneminde eser telifine ehemmiyet vermiş, teşvik etmiş tek yöneticidir. Devrinde, Yarcani mahlaslı bir şaire Karamanname isimli Farsça manzum bir eser yazdırmıştır. Beyliğin tarihiyle alakalı oldukça ehemmiyetli bir eserdir(Sümer, 2001:459).

Mimari açıdan ehemmiyetli bir yere sahip olan Karamanoğulları devrinde pek çok eser inşa edilmiştir. Bunların bir kısmı yıkılmış olsa da çoğu çeşitli onarımlardan geçerek günümüze kadar gelmiştir. Mimari anlayışında en çok Selçuklu daha sonra Osmanlı geleneğine bağlı kalmışlardır. Selçuklu ve Osmanlı üslubun ağır basmasına sebep olarak, iki hanedan arasında etkileşimi kolaylaştıracak uzun süren politik mücadeleler, kurulan evlilik bağları zikredilebilir(Tanman, 2001:24, Gün vd.,2015:215). Ermenek Ulu Camii (1302), Konya İplikçi Camii (1332), Ürgüp Damsa Köyü Taşkınpaşa Camii (1350), Aksaray Ulu Camii (1431); Aksaray Zinciriye medresesi (1336), Ermenek Tol Medresesi (1339), Karaman Hatuniye medresesi (1382), Niğde Ak medresesi (1409); Konya Has Bey Dar'ül Huffazı (1421), Karaman İbrahim Bey İmareti (1433) önemli eserlerindendir (Gün vd.,2015:215). Hatuniye Medresesi Osmanlı tesirinin ilk gözlemlendiği eserdir. Bunu Niğde Akmedrese takip eder. Hacı Ali Dar'ül Huffazı (XV. yy.), Nasuh Bey Dar'ül Huffazı (XV. yy.) ve Mut Lal Ağa Camii (1441 civarı) Osmanlı etkisinin daha da baskın olduğu yapılarıdır(Tanman, 1993:460).

Karamanlı devrinde inşa edilen camileri dört grupta incelemek mümkündür. İlk grup, Ermenek Akçamescit (1300), Konya Meram Camii (XV. yüzyılın ilk çeyreği) ve Niğde Şah Mescidi (1413) ahşap direkli ve düz damlı camilere örnek verilebilir. İkinci grup olarak değerlendirebileceğimiz, kagir taşıyıcılı ve düz damlı camilere ise; Ermenek Ulu Cami (1301), Karaman Hacıbeyler Cami (1356) misal gösterilebilir. Üçüncü grup olarak çok birimli camilere ise; Ermenek Meydan Cami (XV. yüzyıl), Konya İplikçi Cami (1333) ve Aksaray Ulu Cami (1431) sayılabilir. Merkezi kubbeli cami tipinin Karamanlı mimarinde tek örneği 1441 yılı civarında inşa edilmiş Mut Lal Ağa Camidir(Tanman, 1993:461).

Karamanoğulları inşa ettirdikleri medreselerde ise Anadolu Selçuklu mimarisinin kapalı ve açık avlulu medrese şemasını devam ettirmişlerdir. Karaman'da XIV. yüzyıl ortalarında yaptırılan Emir Musa Medresesi kapalı avlulu medrese tipinin Karamanlılarda ilk örneğidir. Açık avlulu medrese tipinde de iki, üç ve dört eyvanlı örnekler mevcuttur. Söz gelimi Aksaray Zinciriye Medresesi (1335) açık avlulu ve dört eyvanlı bir plana sahiptir. Yine Alanya Obaköy Medresesi (1373), Karaman Hatuniye Medresesi (1381), Karamanoğullarında açık avlulu medrese tipinin örneklerindendir(Tanman, 1993:462).

Beylikler ve erken dönem Osmanlı mimarisinde imaret adı verilen yapının da Karamanlılarda örneği 1432 tarihli Karaman İbrahim Bey İmaretidir. Selçuklu döneminin kapalı avlulu medrese ve hankah tipolojisini devam ettirir(Tanman, 1993:462).

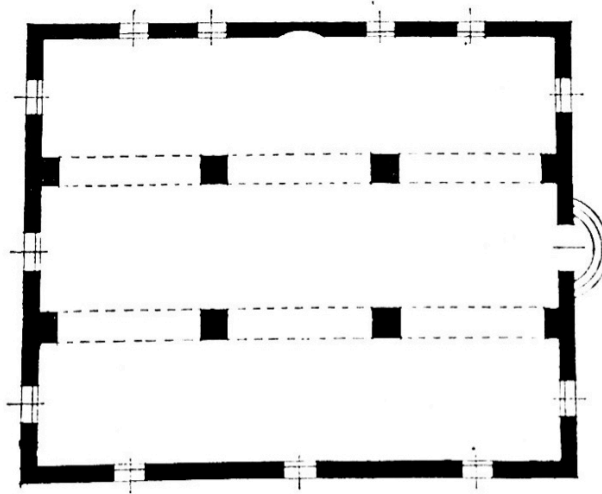
Türk İslam mimarisinin en eski yapılarından olan darü'l huffazların örneklerini Karamanlılar da devam ettirmişlerdir. Yer, mekân, ev gibi manalara gelen “dâr” ile hafızada tutma, ezberleme manasına gelen “hıfz”ın çoğulu olan “huffâz” kelimelerinden teşekkül eden dârü'l-huffâz, Kur'an'ın öğretildiği mektepler için kullanılmıştır(Baysal, 2006:694). Selçuklular'da kıraat ilminin okutulduğu yerler olan dârü'l-huffâzlar Karamanoğulları'nda da bu şekliyle hizmet vermeye devam etmiştir(Özoğul, 2014:11). Bazı türbelerin etrafında yer alan ve hafızların Kur'an okuması için yapılan odalara da bu isim verilmiştir. Büyük bir kısmı zamanımıza kadar gelemeyen ve çoğunluğu hayırsever şahıslar tarafından yaptırılan dârü'l-huffâzların Konya'daki sayısının otuza yakın olduğu bilinmektedir. Bunların bir kısmının Selçuklular ve Karamanoğulları'ndan Osmanlılar'a intikal ettiği ve uzun süre varlığını devam ettirdiği bilinmektedir(Baysal, 2006:694, Bozkurt,1993:544). Özellikle Karamanoğulları'nın XIV. ve XV. yüzyıllar da hüküm sürdükleri Orta Anadolu'da mektep ve medreselerin yanında çok sayıda dârü'l-huffâz bulunmaktadır ve günümüze

intikal etmiş en eski darü'l huffazlar Karamanoğulları zamanında inşa edilmiştir. Bu yapılar kare planlı ve kubbeli bir birimden yapılarıdır(Tanman, 1993:546).

Karamanoğulları Beyliğinde Türk Sanatı, Selçuk sanatının bir devamıdır ve bunu mahalli bir üslupla geliştirmişlerdir. XIV ve XV yüzyıl başlarında yapı sanatında görülen yenilik; duvar, cephe ve cümle kapılarının mermer levhalar ile kaplanmasıdır. Mimari tezyinatta taçkapılara ayrıca özen gösterilmiş, yapıların en dikkat çeken ögesi olmuştur. Esasında taçkapıların gösterişli ve süslü şekilde yapılması geleneği, Türk mimarisinde Karahanlılar 'la birlikte başlamıştır. Bu gelenek diğer Türk devletlerini de etkilemiş, egemenliklerini göturdükleri her yere bu sistemi götürmüşlerdir. Karaman'daki Hatuniye Medresesi ve Konya'daki Has Bey Darü'lhuffazı buna örnektir(Baysal, 2006:694, Baysal, 2014:132, Varlık, 1994:564).

Hacıbeyler Câmii

Hacıbeyler Câmii Karaman il merkezinde Mâder-i Mevlânâ (Şimdiki adıyla Akteke) Câmiinin yolaşını kuzeydoğusunda En-Nasır'ın nâiblerinden Emir Seyfeddin Hacıbeyler tarafından yaptırılmıştır(Fataha, 2010:35, Konyalı, 1967:294). Karamanoğulları Beyliği döneminde yapılmış olan bu câmiinin mimar ve ustaları bilinmemektedir.

Resim 1 Hacıbeyler Câmii Plân (Diez, 1950:41)

Hacıbeyler Câmiinin yapım tarihini ile ilgili olarak, yapının üzerinde iki kitabe bulunmakta olup doğu tarafındaki üç satırlık sülüs kitabesine göre, yapının ilk inşa tarihi olan 757 H. 1356 M. yazılıdır. Kitabe Cin Suresi, 18. Ayetle başlamaktadır.

Resim 2 Hacıbeyler Câmii doğu tarafında bulunan kitabe

Diğer kitabede ise 902 H. 1496 M. tarihi yazılıdır ki bu tarihte yapının yıkılıp yeniden yapıldığını belirtir(Dülgerler, 2006:34). Bu konuya ilişkin İbrahim Hakkı Konyalı Âbideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi kitabında “Bu câmii daha önde idi. 1903 yılında, Karaman’a demir yolu ulaştığı yıl yıktırılarak şimdiki yerine yaptırılmıştır” demiştir(Konyalı,1967:297).

Kagir taşıyıcılı ve düz damlı olan Camii, doğu-batı doğrultusunda (enine) gelişen dikdörtgen planlı harim, mihrap duvarına paralel uzanan dört paye ve sivri kemer sıralarıyla üç sahna ayrılmış, toprak kaplı düz dam kemerlerin taşıdığı kirişlere oturtulmuştur. Son cemaat yeri yoktur(Dülgerler, 2006:35)..

Yapıda kullanılan malzeme bugünkü haliyle dışta, tümüyle kesme taş içte destekler ve üzerindeki kemerler de kesme taş olup iç duvarı sıvalı olduğundan malzemesi bilinmemektedir. Yapının üst örtüsü düz dam şeklinde olup son onarımda kiremit kırma çatı ile örtülmüştür(Dülgerler, 2006:35)..

Resim 3 Hacıbeyler Câmii Genel Görünüm (Göçmen 2018)

Resim 4 Hacıbeyler Câmii İçinden Genel Görünüm (Göçmen 2018)

Hacıbeyler Camii Teziniatı

Beylikler dönemi Anadolu’da yaşanan karışık siyasi düzenden ötürü zaman zaman Memluk Devleti’nin desteklediği 1419’da bir müddet Memlûklere tabi olan Karamanlılar’ın taş süslemelerinde çoğu zaman Memluk sanatı etkileri görülür(Sümer, 2001:460).

Hacıbeyler Câmii taçkapı tezyinatına girmeden önce mimarlık tarihinin çeşitli dönemlerinde en belirgin dış yapı elemanı olan taçkapılar Eski Anadolu, Ege ve Mezopotamya’ da kale, tapınak ve saray mimarilerinde görülmektedir(Ödekan, 1993:115). Mimaride yapıların en ilgi çekici ve görkemli unsurları şüphesiz ki taçkapılarıdır. Yapıyı bütünüyle temsil edebilecek abidevî taçkapılar mekânın göze ilk görünen unsurlarıdır. İçlerinde ve dışlarında hiçbir süsleme olmasa dahi taçkapıların aynı anıtsal bütünlüğe sahip oldukları görülür. Bu yüzden büyük öneme sahiptirler(Ünal, 1982:17).

Hacıbeyler Câmiiinin taçkapısı tezyinatlı olan tek yeridir. Dıştan içe doğru ayrıntılı bir şekilde incelersek taçkapının süsleme şeridinde herhangi bir tezyinat bulunmamaktadır. Altılı dendan ile çevrili olan taçkapı kitabesi burmalı bir silme ile çerçevelendirilmiştir. Beyaz mermere sülüs hattı ile 4 satır halinde şu kitâbe kabartma olarak işlenmiştir:

Resim 5 Taçkapıdan Genel Bir Görünüm (Cambaz 2011)

۱ - الله
 ۲ - ولا سواه ولا نعبد الاياه
 ۳ - قال النبي الامي صلى الله عليه وسلم من بني مسجد الله
 ۴ - ينبنى به وجه الله بنى الله له مثله فى الجنة فاخذ بها صاحبه
 و وقع تاريخه سنة اثنين وتسعمائة

Kitâbenin transkribasyonu şu şekildedir:

“ Allah. Ondan başkası yoktur. Ancak O’na ibâdet ederiz. Ümmî olan Peygamber –salât-ü selâm üzerine olsun- buyurdu ki: Kim Allah için bir mescid yaptırırsa o; Allah’ın rızasını kazanmıştır. Allah ona cennette onun gibi bir mescid yapar. Sâhibi bu hadise uyararak bu câmiîyi yaptırdı. Tarihi 902 dir”(Konyalı, 1967:294).

Resim 6 Hacıbeyler Câmii Kitabesi

Kitabenin üst kısmında sağda ve solda kûfî hat ile işlenmiş kabartma kare çerçeveler yer almaktadır. Kufi yazılı panolar Zengi, Eyyubi ve Memluklu dönemlerinde inşa edilen yapıların bezemelerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Sağdaki dört defa tekrarlanmış biçimde “Muhammed” yazılıdır. Soldaki ise dört halifenin isimleri sırasıyla yazılıdır.

Resim 7 Hacıbeyler Câmii kûfî hat ile oluşturulmuş kare çerçeveleri

Bunların üstlerinde de birer kabara bulunmaktadır. Bu kabalar sekiz kollu geometrik geçmelerle bezenmiş olup ortalarında birer gülbezek bulunur.

Resim 8 Kapının üzerinde bulunan kabara

Kitabe ile giriş kapısı arasında yer alan bölümde genel olarak rûmî ve hataî grubu motiflerinden oluşan bir desenin yer aldığı tezyinata sahiptir.

Resim 9 Taçkapı tezyinatından bir detay

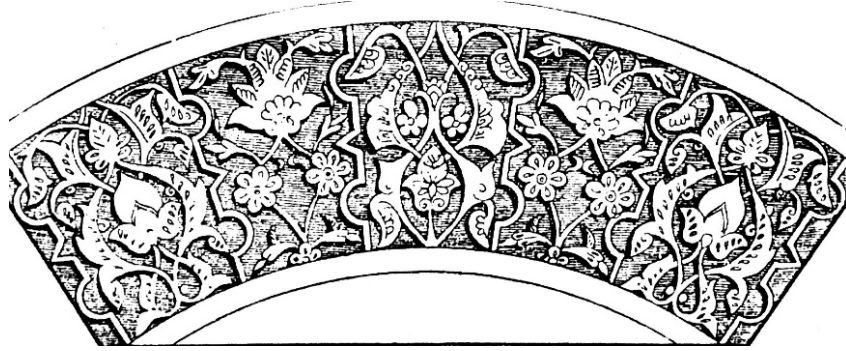
Kitabenin hemen altında yer alan kısımda rûmî motiflerinden oluşan $\frac{1}{2}$ simetrik bir desen oyma tekniği ile nakşedilmiştir. Rûmilerin iç bünyeleri olması sebebiyle desen zengin bir görüntüye sahip olmuştur.

Resim 10 $\frac{1}{2}$ simetrik rumî deseninden detay

Bu alan ile giriş kapısı arasında yer alan geçmeli kemerde ise rûmî ve hataî grubu motiflerle bezenmiş simetrik üç farklı desen yer almaktadır. Kemerin kilit taşı dediğimiz yerinde yer alan bu desen sadece burada kullanılmıştır. Alaeddin Ali Bey türbesi (1388), Arapzade Camii (1394-1420) ve İbrahim Bey İmareti (1431-32) gibi eserlerde gördüğümüz bu uygulama Karaman’da aynı tarihlerde yapılmış eserlerde aynı stilin kullanılması tezyinatı yapan kişinin aynı kişi olabileceğini düşündürmektedir.

Diğer iki desenin işlendiği geçmeli kemerin parçaları sırası ile yan yana dizilerek giriş kapısının üzerini kuşatmaktadır. Yine motiflerin iç bünyesi deseni zengin göstermektedir.

Resim 11 Geçmeli kemer üzerinde bulunan desen çizimi (Ünal, 1982:1982)

Resim 12 Geçmeli kemer detay

Değerlendirme

Karamanoğulları Beyliği döneminde yapılmış olan Hacıbeyler Câmii Beylikler Döneminin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Karamanoğulları mimarisinde Selçuklu üslûp ve geleneği devam etmiş ve bunun yanı sıra Osmanlı ve Memlük üslûplarının da etkileri görülmektedir. Hacıbeyler Câmiiinde de bu etkiler gözlenmekte özellikle Memlük etkileri bariz şekilde görülmektedir. Dönemin bir diğer özelliği de yapılarda süslemelerin belirli noktalarda toplanmasıdır. Taçkapıda, mihrapta veya minberde gibi... Hacıbeyler Câmiiinde de süsleme sadece taçkapıda yer almakta olup bu anlamda da dönemin özelliğini yansıtmaktadır. Süslemelerde kullanılan motifler Selçuklu’nun devamı olarak daha çok geometrik esaslı iken XIV. yy. da rûmî ve hataî grubu motiflerin kullanımı yoğunlaşmıştır. Taçkapıda kullanılan motifler de rûmî ve hataî grubu motifler olduğundan yine dönemi yansıtmaktadır.

Karaman’ da Osmanlı dönemine ait Arapzâde Câmii (899/1493-94) ve Dikbasan Câmii (899/1493-94) Hacıbeyler Câmii’nin tekrarı gibidir. Arapzâde Câmiiinin taçkapısı ve kitabesi Hacıbeyler Câmiiininkine benzemektedir(Konyalı, 1967:256).

Resim 13 Soldaki fotoğraf Arapzâde Câmii Taçkapısı, sağdaki ise Hacıbeyler Câmii Taçkapısı (Diez, 1950)

Dikbasan Câmii ile de benzerlikleri bulunan Hacıbeyler Câmii'nin mihraplarında benzerlikler göze çarpar. Bugün her iki câmii'nin de orijinal mihrapları olmasa da kaynaklar bu benzerliği bilmemizi sağlamaktadır. Genel olarak Hacıbeyler Câmii günümüze tümüyle orijinal haliyle gelememiş olsa da mimari özellikleri ve taçkapı tezyinatı bakımından incelendiğinde Karamanoğulları Beyliğinin sanat özelliklerini taşıdığını görmekteyiz. Bu gibi kıymetli yapıların daha özenli bir şekilde korunarak gelecek nesillere olduğu gibi aktarmak hedefimiz olmalıdır.

Kaynaklar

Aslanapa, Oktay, *Türk Sanatı, Remzi Kitabevi*, İstanbul, 1989.

Baysal, Ali Fuat, *Geleneksel Mimarinin Yaşayan İnsan Hazineleri*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2014. .

Baysal, Ali Fuat, "Hasbey Dâr'ül Huffâzı Tezyinatı Hakkında Bir Değerlendirme", *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu-II Karamanoğulları Beyliği, I*, Konya 2016.

Boyacıoğlu, Ramazan, "Karamanoğullarının Kökenleri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.1., S.3*, Sivas, 1999.

Bozkurt, Nebi, "Darü'l Kurra", *DİA, C.7*, İstanbul, 1993.

Diez, Ernst, ASLANAPA, Oktay, KOMAN, Mesut, *Karaman Devri Sanatı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1950.

Dülgerler, O. Nuri, *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.

- Fataha, Ebru Bilget, Karamanoğulları Beyliği Yapılarında Mimari Süsleme, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara, 2010.
- Gökdemir, Ayvaz (ed.), Yeni Türk Ansiklopedisi, C.5, Ötüken Yay., İstanbul, 1985.
- Gün, Recep, Duran, Yılmaz, Ana Hatlarıyla Türk İslam Sanatları ve Estetiği, Kayıhan Yay., İstanbul, 2015.
- Günel Öden, Zerrin, “Karamanoğulları Beyliği”, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara 2002.
- Konyalı, İ. Hakkı, Konya Tarihi, Yeni Kitap Basımevi, Konya, 1964.
- Ödekan, Ayla, “Cümle Kapısı”, *DİA*, C.8, İstanbul, 1993.
- Öney, Gönül, Beylikler Devri Sanatı XIV.—XV. Yüzyıl (1300 – 1453), Ankara 1989.
- Özoğul, Fatma, “Konya’da 18. Yüzyılın Birinci Yarısında Darü’l Huffazlar”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya, 2014.
- Öztuna, Yılmaz, Başlangıcından Zamanımıza Kadar Türkiye Tarihi, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 1963.
- Sümer, Faruk, “Karamanoğulları”, *DİA*, C.24, İstanbul, 2001.
- Tanman, Baha, “Darü’l Kurra”, *DİA*, C.7, İstanbul, 1993.
- Tanman, M. Baha, “Karamanoğulları”, *DİA*, C.24, İstanbul, 2001.
- Taşkıran, Hasan, “Karamanoğullarının Anadolu’da Var Olma Mücadelesi Bağlamında Türkiye Selçuklularıyla İlişkilerinin Genel Seyri”, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.6, Mart 2016.
- Uğurlu, Kamil, “Has Bey Darü’lhuffazı”, *DİA*, C.16, İstanbul, 1997.
- Ünal, H. Rahmi, Osmanlı Öncesi Anadolu – Türk Mimarisinde Taçkapılar, İzmir, 1982.
- Varlık, Çetin, “Anadolu Beylikleri”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.10, Kombassan yay., Konya, 1994.